

Nr 217

Av herr **Ståhl**, om stöd åt fria idé- och kulturtidskrifter.

I årets statsverksproposition, ecklesiastikdepartementet, bil. 10, s. 52, föreslår föredragande departementschefen, att för innevarande budgetår liksom för det nu löpande skall anvisas ett belopp på sammanlagt 43 000 kronor för stöd av kulturella publikationer och tidskrifter. Enligt vad jag inhämtat disponerades härav för detta budgetår 4 000 kronor till ett specialnummer av tidskriften Musikrevy, 35 000 kronor som anslag till tidskriften Ord och Bild samt återstående 4 000 kronor som bidrag till Svenska FN-förbundet för utgivning av den utrikespolitiska tidskriften Världshorisont. Det torde finnas anledning förmoda, att beloppet avses bli disponerat på ungefär samma sätt för nästkommande budgetår.

Att beloppet upptagits oförändrat synes ge vid handen, att det icke under budgetbehandlingen varit föremål för särskild omprövning. Här skall genast uttryckas livlig tillfredsställelse över att ett så pass hyggligt bidrag kunnat lämnas till Ord och Bild, som i annat fall torde ha drabbats av nedläggning, eftersom förlusterna är stora och tidskriftens särskilda stödförening får allt svårare att täcka de ständigt växande kostnaderna. Den ekonomiska situationen för våra kulturella tidskrifter har de senaste åren blivit alltmer prekär. Hur allvarligt man måste bedöma möjligheterna för den viktiga del av vårt kulturliv, som de fria tidskrifterna utgör, att med egna krafter leva vidare framgår redan därav, att tre av våra största och mest betydelsefulla kulturtidskrifter just vid detta årsskifte måst nedläggas, nämligen

Perspektiv, utgiven av Svenska lantbruksförbundet,

Samtid och Framtid, under många år finansierad av bokförlaget Natur och Kultur, samt tidskriften

Rondo, från början fristående men under senaste år utgiven av Bonniers förlag.

Den förlust för vårt kulturliv, som dessa tidskrifters försvinnande utgör, innebär tyvärr icke en enstaka händelse. En formlig digerdöd har härjat vår tidskriftsflora alltsedan 1920-talet, då vårt kulturliv började uppnå den bredd och intensitet, som är förutsättningen för dess fortbestånd och tillväxt. En värdefull men också nedslående kartläggning av våra kulturella tidskrifters obeständighet finns redovisad i Åke Runnqvists lilla arbete *Litterära tidskrifter 1920—60*. En mängd sådana tidskrifter har sprungit fram ur ett behov särskilt hos våra yngre ännu icke etablerade författare och skaldar att få sina synpunkter och nya värderingar förda till torgs,

stundom i strid mot äldre skolor och smakriktningar. De har präglats av ett övermått av övertygelsekraft och debattbehov. Icke förty har dessa organ efter ett kort uppflammande mycket snart avlidit, beroende på att ekonomiska resurser saknats. Detta synes visa, att vårt kulturliv inte ännu nått den bredd och det djup i vårt folks intresse, som erfordras för att ge de olika språkrören ekonomisk bärkraft. Detta betyder i sin tur ett kännbart avbräck för särskilt de yngre generationer av svenska författare, vilka ännu inte nått den position, då deras författarskap, olika stipendier eller statliga författarbelöningar kan ge dem nödortftig utkomst. I många fall tvingas härigenom lovande förmågor att i förtid avbryta den uppgift de drömt om och påbörjat för att i stället ägna sina krafter åt ett matnyttigt yrke. Att detta förhållande medför svåra skador för kulturlivets utveckling i vårt land ligger i öppen dag.

Skadeverkningarna är emellertid dubbelsidiga. Ty samtidigt som unga författare stänges i sin utveckling berövas den fria debatten och det allmänna kulturlivet nödvändiga nytillskott. Lika litet som en författares betydelse kan mätas och värderas efter upplagesiffror och taxeringsuppgifter, lika litet kan vi undvara de ensamma och ännu förbisedda, de oupp-täckta, som just genom de fria tidskrifterna har sin bästa, kanske enda möjlighet att komma till tals. Inför påpekanden av detta slag hänvisas ibland till det förhållandet, att radio och TV liksom dagspressen, i viss mån även veckopressen, ägnat alltmer utrymme åt centrala kulturproblem. Visst är detta glädjande, och man har anledning hoppas på fortsättning. Men det får eller kan inte dölja det faktum, att pressen, liksom TV och radio, är och måste vara redigerad utifrån sina bestämda värderingar även i kulturella och litterära ämnen. Om dessa media inte kompletteras med inlägg i fristående organ är risken överhängande för hallstämpling av det bestående och erkända, det för en bred allmänhet populära och önskvärda. Det är de fria tidskrifterna som gör kören fulltonig.

Dagens tidskriftsbestånd ger lyckligtvis alltjämt den intresserade många röster av värde och betydelse att lyssna till. Med allt erkännande härav måste samtidigt konstateras, att de nästan över lag är språkrör för organisationer eller samfund av olika slag. Bäst tillgodosedda hos oss är de konst- och musikintresserade, medan däremot de allmänt idé- och litteraturintresserade är betydligt bättre försedda i den lilla svenska språkgruppen i Finland än i den långt större rikssvenska delen. Skulle de onda aningarna sedan flera år besannas, att även Ord och Bild måste upphöra av brist på medel, kommer fattigdomen på fria idé-tidskrifter i vårt land att bli skriande.

Det synes under dessa förhållanden nödvändigt att snarast utöka det lilla och helt otillräckliga statliga stödet till denna grupp av fria kulturtidskrifter, om inte tidskriftsdöden skall verka utvecklingshämmande och

i längden kvävande för kommande yngre författargenerationer. De av statsmakterna fastställda taxeringsreglerna i förening med den allt hårdare beskattningen gör det omöjligt att vänta eller hoppas, att enskilda mecenater skulle kunna träda hjälpande emellan. Enda utvägen synes vara att staten för ett kulturstöd av här angivet slag årligen lämnar ett något så när betryggande belopp, så mycket mer motiverat som dessa tidskrifter är belagda med omsättningsskatt och på biblioteken utlånas utan avgift. Storleken av ett sådant direkt statligt stöd synes omöjligt att fixera utan en närmare utredning, vilken bör vara så mycket lättare att göra som beloppet i detta fall bör kunna bli av betydligt mer anspråkslös omfattning än det ifrågasatta statliga anslag till dagspressen, varom utredning redan nu pågår.

Med stöd av det anförda hemställes,
att riksdagen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utredning och förslag till statliga åtgärder snarast möjligt för stöd åt fria idé- och kulturtidskrifter i vårt land, varigenom ekonomisk lättnad skulle beredas jämväl de grupper av yngre författare, som icke kan komma i åtnjutande av statligt stöd i nu utgående former.

Stockholm den 26 januari 1965

Manne Ståhl